

Фарби старого художника

Ірина Прокопенко

Повість — казка

На околиці невеликого містечка, серед пустирища, зарослого кропивою, двоє друзів — смаглявий Кім, худорлявий та прудкий, і білявий товстунчик Май, бавилися в індіців. Волосся вони розцяцькували півнячим пір'ям, обличчя розмалювали яскравими фарбами, а за зброю правили їм дерев'яні списи.

З криком і гиком хлопці кидались на ворога.

Ворогами в них були зарості кропиви. На пірогах, тобто на двох зв'язаних корчах, "войовниче плем'я" перепливало бурхливу річку — струмок, що протікав між пустирищем і табором "Дружба" на узліссі, а вже потім, пригинаючись, поповзом, долали густі лопухи, аби викрасти красуню.

Але красуня, їхня однокласниця Дінка, задавака з веснянками на кирпатому носі, побачивши, що її оточують, зверхньо глянула на "індіців", закопилила губу, кинувши презирливо: "Тю, дурні!" — і пішла, помахуючи порожньою авоською.

Кім і Май презирнулися: ти дивись яка! Нещодавно, як то кажуть, була "своїм хлопцем", бавилися разом. Але відтоді, як побувала в міжнародному таборі "Дружба", розташованому поблизу в лісі, на березі річки, — Дійку наче підмінили. Подумаєш, ну запросили її туди, як відмінницю, що ж з того? Ні, ходить тепер, ніс догори задерши: на них, своїх давніх друзів, навіть дивитися не хоче.

Але Кіма й Мая не так-то легко було збити з пантелику. Якщо вже вони стали на стежку війни, то знайдуть, з ким воювати. Тому Кім запропонував узяти в облогу сад. В тому старому саду була стара дача, де жив старий самотній художник.

Нечутно ступаючи, як справжні мисливці, хлопці обійшли навколо паркану, шукаючи шпарини, в яку можна було б зазирнути.

— Дивись!.. — раптом таємниче зашепотів Кім і припав оком до паркана.

Май теж зазирнув у шпарину й побачив на гнутій лозовій лаві постать у світлому.

— Красуня? — прошепотів зраділо Май, дихаючи в самісіньке Кімове вухо.

— Тс-с-с! — приклав він палець до вуст. — Будьмо обережні!

Тим часом постать у світлому, полишивши лаву, рушила алеєю, і Кім із Маєм упізнали в ній господаря дачі. Так, це був старий художник, одягнутий по—домашньому — у довгий кошлатий халат і стоптані пантофлі.

— Ну й красунечка! — пирхнув Май.

Йому одразу розхотілося грати в індіців. Він утомився й зголоднів. Але Кім завжди вигадував щось нове, ще більш захопливе, цікаве. Одного разу він вигадав кругосвітню подорож у вагонах під вітрилами — з парасольок, коли після зливи не можна було вийти на вулицю, поспіль залиту водою. Правда, їм тоді добряче перепало від батьків, але хто ж знав, що вагони перекинуться?..

Тому Май чекав, що скаже Кім.

— Маю, — почувся притишений Кімів голос, — тобі не здається, що він схожий... — і замовк, стежачи за художником. Довгенько мовчав, аж у Мая забракло терпіння, і він поспитав збуджено:

— На кого? На кого схожий?

— На доброго чарівника.

— Та невже?! — зрадів Май. Йому подобалось, коли Кім вигадував щось цікаве, неймовірне. — Так, так. — згодився він. — дідусь і справді схожий на чарівника.

— Отож-бо. — споважнів Кім, який любив трохи позадаватися. — А що живе, як анахорет, не здалося тобі підозрілим?

Тривожний шепіт Кіма, незрозуміле слово "анакорет", здичавілий густий сад так подіяли на Мая, що він зіщулився й нашорошив вуха, притиснувшись до свого друга.

— Кіме, — невпевнено спитав він, — а що воно таке — "анакорет"? Щось на тхора схоже?..

Кім презирливо осміхнувся. — мовляв, завжди цей Май щось таке скаже. — а тоді пояснив:

— Анахорет — це той, хто живе самотньо, цурається людей. Тут, Маю, мабуть, якась таємниця. І ми повинні розгадати її, правда? Клянись: "Ми розгадаємо таємницю старого анахорета!"

А вислухавши клятву. Кім наказав суворо:

— Вперед! За мною!..

У кожному, навіть найновішому паркані завжди знайдеться діра, крізь яку можна пролізти. А цей паркан навколо старого саду старого художника був ще старіший за свого господаря. Тому друзі без будь-яких труднощів знайшли підходящу діру, пролізли в неї і, пригинаючись, пішли назирці за дідусем.

Художник підійшов до дерев'яної будівлі, що нагадувала повітку з невеликим віконцем, озирнувся навсібіч, немовби відчуваючи, що за ним стежать, і зайшов до приміщення.

Трохи переcheкавши, хлопчак підбігли до віконця. Але воно було наглухо завішене зсередини темною тканиною.

— Бачиш, — прошепотів Кім, показуючи на віконце, — таємниця мороком оповита.

— Чого це рантом? — стелув плечима Май.

— Якщо завішено, то не хочуть, щоб бачили... — пояснив Кім.

— А чому не хочуть?..

— Може, Кіме, він просто малює там свої картини, га? — Блакитні очі Мая засвітилися насмішкувато.

— "Картини малює!" — скривився Кім. — Картини пишуть, а не малюють. Це раз. А по-друге, де ти бачив, щоб картини писали, затуляючи вікна? — І він наказав рішуче: — За мною. Маю, на дерево! Вікно не до самого верху запнуте.

Дряпаючи коліна й лікті, вони с'як-так видряпались на стару яблуню і, стукнувшись лобами, заглянули зверху вікно.

Внизу яскраво горіла здвоєна лампа денного світла. На газовій плиті в казанку

щось вдоволено й сито булькало.

На столі в банках, колбах та іншому посуді поблискувала якась масляниста рідина, стояли ступки різної величини. На стінах висіли жмутки сухих рослин стовбурчи— лось коріння. А за столом сидів сам художник, схилившись над мікроскопом. На голові у старого красувалась хустина з вузлом і кінцями, що висіли збоку. "Як у пірата", — зазначив по думки Май.

Зовнішній вигляд художника, вся довколишня обстановка були такими дивними, що хлопчачи на дереві, тамуючи подих, не могли відірватись від шпарини, дивлячись униз.

Художник враз схопився, щось помішав у казанку, потім потовк в одній з численних ступок, заглянув до другої та вдоволено потер руки. Все він робив швидко, незважаючи на похилий вік, рухався з прискоком та ще й приспівував:

"Гоп, мої гречаники, гоп, мої білі".

Хлопці Perezirнулись, бо не сподівалися побачити старого таким пошвавленим. Ось він, побовтавши рідину одній з колб, вилив її до скляної банки. — і там забурхало заклекотіло. Старий потер задоволено руки, вигукну: "Ага!" Потім опустився в старе крісло, з полегкістю с тхнувши.

— Чого це він? — розгублено прошепотів Май.

— Я ж казав, тут якась таємниця. — відказав Кім.

— А може, дідуган справді чаклун? — Май любив бачити в усьому щось незвичайне: хмара на небі видавала йому бегемотом, що ковтає сонце, а звичайний корч на березі ставка — драконом. — Дуже наш художник на бабу Ягу схожий: ступочки, лопаточки, лиш помела й і вистачає.

— Тоді вже не баба, а дід-яг. — хихикнув Кім.

Май пирхнув, але тут же злякано затиснув рота рукою. Обое знову схилилися над вікном. Старий усе так же напівлежав у кріслі й тихо посміхався.

— Він, мабуть, знаєш хто? — прошепотів Кім. — Ну, це як його — ал... ал..алхімік. Чув про таких? Ну, це ті, які на чорній магії знаються.

— Ой, мамочки! — проказав Май: це якраз було йому до вподоби. — Чорна магія — звучить! Сила!

Май змахнув у захваті рукою. Суха гілка, яку він зачепив, відламалася й полетіла вниз. Хлопці відсахнули од вікна, затамувавши подих. "Все загинуло". — подумали разом. Та коли глянули у вікно, обидва, як за командою, розтулили від подиву роти. Все приміщення було залите якимось дивним світлом, воно переливалося ніжними кольорами веселки і тихо бриніло, наче десь грали срібні струни.

— Дивись, Кіме, дивись... — голос Мая тремтів. — О нене, що це?..

Веселка наче розтанула, чарівні звуки заглохли, і хлопчачи знов побачили старого художника. Він стояв перед мольбертом з пензлем у руці й, певне, роздумував, що його намалювати. От він, змахнувши кілька разів пензлем намалював на полотні червону троянду, навіть не троянду, а пуп'янок. Та лише він, скінчивши малювати, одвів руку вбік, як намальований пуп'янок ураз, наче зачарований, почав розпукуватися.

Хлопці, не вірячи собі, потерли кулаками очі. Але все одно пуп'янок розпукувався:

повільно, пелюстка за пелюсткою. Троянда розквітала на очах. Дивина! До хлоп'ят навіть долинав ледве чутний ніжний аромат.

Квітка на полотні ожила.

Художник стояв перед мольбертом, видно, й сам не вірячи у те, що сталося. Але таки сталося, і по щоках у нього котилися сльози. "Здійснилося... здійснилося..." — заспівав старий, зачудовано розглядаючи творіння своїх рук.

Так тривало кілька хвилин. Потім він, умочивши пензля в жовту фарбу, намалював над трояндою метелика-лимонницю, яких багато літає в садах та городах. І враз намальований метелик змахнув жовтими крильцями й запурхав. Покрутився над художником. — помилуйся, мовляв, своїм витвором. — і полетів угору, до кватирки, над якою схилилися дві хлоп'ячі голови. Кім з Маєм відсахнулися, пропускаючи чарівне створіння, й провели його очима.

А метелик полетів садом, радіючи сонцеві, білому світові, зеленому листю.

— Ти правду казав: він чарівник. — вражений тим, ще побачив, пробурмотів Май. — Ча-ча-чаклун...

— Ну, розчачакався. — відмахнувся Кім. — Ти, Маю, нічого не второпав.

— А ти второпав? — образився Май. Ох, уже цей Кім, навіть ниньки задається.

— Аякже! — сказав Кім спогорда. — Наш художник винайшов фарби, такі... такі, що все, ними намальоване, оживає. Ти ж сам бачив. Неймовірно, але факт!

Кім умів говорити переконливо, і Май, як завжди, повірив другові. Вони знов припали до вікна і побачили, що художник малює різні речі, а вони самі оживають. Ось просто на столі постали пляшка й чашка. Старий усміхнувся щасливо і налив щось із пляшки в чашку. В Мая забігали мурашки по спині.

— Лимонад наче. — шепнув Кім, дивлячись, як рідина береться бульбашками, й облизнув пересохлі губи.

Художник тим часом заходився малювати щось сіре. І це сіре перетворилось на мишеня, на живе справжнє мишеня, яке, пискнувши, зістрибнуло з мольберта і втекло.

— Ой, нене! — не витримав Май.

— Тс-с-с! Почує! — дав йому штурхана Кім.

Та художник не чув і не бачив, що робиться у нього над головою. Не тому, що трохи недочував, ні, просто він, підхопивши руками поли свого довгого халата, витанцьовував навколо мольберта. Підкидаючи кістляві дідуганські ноги, він наспівував деренькучим голосом: "Здійснилося... здійснилося!.." Нарешті він спинився, важко дихаючи, поставив у широкий ящик, подібний до тих, що їх носять теслі, п'ять порожніх скляних банок і в кожную налив з різних посудин маслянистої рідини, примовляючи при цьому: "Червона... жовта... зелена... блакитна... і — чорна".

— Ось вона — мета мого життя! — промовив він гордо й урочисто.

Кім з Маєм побачили потім, як художник узяв ящик з банками і вийшов у сад.

Вони квапливо скотилися з яблуні і, не зважаючи на нові синці й подряпини, зачайлися в кущах. Старий спинився біля садової гнутої лави і поряд з нею, просто на асфальті, намалював трояндовий кущ. Не минуло й хвилики, як той кущ дивно

розквітнув і запахтів.

А художник вже поспішав до іншої лави. І ось по всьому саду зачервоніли чудові пахучі троянди, перетворивши його на чарівний квітник.

Стомлений, але осяяний щастям, художник поставив ящик з фарбами на ґанок, турботливо прикрив його фартухом і подибав до будинку.

Кім і Май, ледве дихаючи від хвилювання, вже хотіли підкрастися до ґанку, де стояв ящик з диво-фарбами. Але в цю мить відчинилися двері і вийшов художник. Тепер він був одягнений у сірий літній костюм, у руці тримав ціпок.

Хлопці знов затаїлися в кущах.

— Так, так, скоріше на телеграф. — казав старий, одягаючи капелюха. — Порадую свого друга. Хоч і не вірив він у мою мрію, а зрадіє, знаю його, зрадіє...

І старий пошкандибав до хвіртки, злегка спираючись на ціпок.

Як тільки за художником зачинилася хвіртка, хлопці опинилися на ґанку. Кім одразу схопив пензель, але Май спинив його.

— А може, не треба, га?

— Ми тільки спробуємо. — наполягав Кім.

— Яюсь наче негарно. — вагався Май. — Адже це... ти ж чув, як він сказав: "Мета мого життя..."

— Ну, то й що? Ми нічого поганого не зробимо, якщо трохи помалюємо, поки старий пішов на телеграф. Адже це не близько, до вечора він не повернеться.

Кім умочив пензля в одну з банок і очікувально глянув на друга:

— Що намалювати?

Але Май нічого не міг придумати ось так відразу.

— Намалюй що-небудь таке...

— Знаєш що? — зрадів Кім. — Я придумав! Давай намалюємо такі ж троянди, як у художника, але не тут, не в саду, а біля школи. Наші ж збиралися там дерева й кущі садовити, разом із дітлахами табору "Дружба". Прийдуть, а садити вже й нічого, куди не глянь, всюди — троянди, троянди, троянди. Уявляєш, що буде? Ото здивуються всі, заахають, заахають.

— Так, так. — погодився Май. — хлопці з дівчатами очманіють: ой, нене, звідки взяли такі чудові троянди?!

— Тоді ми скажемо, що самі їх посадили, а тоді познайомимось з усіма, хай Дінка не викомарюється.

— Це ми потім, а зараз давай тут щось намалюємо.

І вони, підхопивши ящик з фарбами, тихо пішли стежиною поміж деревами. На стежці лежало яблуко, яке, мабуть, недавно впало з дерева, і Май буцнув його ногою.

— Чим завинило яблуко? — спитав його Кім. Він сів навпочіпки на тому місці, де воно лежало. — Я ось таке саме намалюю...

І намалював. Звичайно, яблуко не вийшло точнісінько таким, це був тільки малюнок, яскравий, жовто-червоний. Замилувалися ним хлопці, постоявши якусь мить, а намальоване яблуко почало зводитися, наче на дріжджах, круглішати, ставати

справжнім, мовби щойно впало з дерева. Май невпевнено простягнув до нього руку і, ще не вірячи в те, що сталося, підняв, а потім, потерши об курточку, відкусив. Яблуко було соковите й солодке.

— Дай покуштувати. — нетерпляче попросив Кім.

Так вони, по черзі відкушуючи, з'їли все яблуко.

— Кіме, давай ще! — розохотився Май. — Давай багато— багато яблук намалюємо!

— Май. — розсудив Кім тверезіше. — ти забув, що можна не лише яблука малювати. Можна все, що захочеш.

— Тоді — виноград! —захлинався з радощів Май. —Хочу винограду!

Кім умів і любив малювати, часто він для всього класу малював картинки з ботаніки. Особливо йому вдавались овочі та фрукти. І зараз він постарався на славу, і ось у них біля ніг лежать грона зеленого винограду, купки синіх слив, палахкотять червоні черешні, золотяться дині. Від пахощів наморочилося в голові.

— Ой, не можу більше. — випльовуючи кісточку від сливи, аж стогнав Май. — Ой, нене, зараз лусну...

— І в мене щось тее... живіт заболів. — спроквола мови Кім і відкинув недоїдене яблуко.

Саме в цей момент через садову хвіртку зайшла їхня однокласниця Дінка, веснянкувата красуня, яку їм так і не вдалося викрасти. Щодня о цій порі її бабуса, подоївши свою корову, посидала художникові молоко. Тримаюч в одній руці бідон з молоком, Дінка намагалася причинити хвіртку. Але та, не підкоряючись, знову й знову з легким скрипом відчинялася.

— Маю. — зашепотів збуджено Кім. — давай налякаєм Дінку, щоб не бундючилась.

— Давай. — швидко згодився Май, пам'ятаючи, що Дінка назвала їх дурними. — Але як?

— А ось так! Усі дівчиська чорних котів бояться...

І він став малювати на асфальті вусатого чорного кота. Кіт цей, звичайно, не був шедевром живописного мистецтва, але, мовби щойно прокинувшись, потягнувся, вигну спину, хрипко нявкнув і пішов стежиною саду.

— Глянь, глянь. — Кім штовхнув ліктем друга. — зара вона дремене.

Май, не втримавшись, зареготав. Але сподіванки їхні не справдилися: Дінка була саме з тих дівчисьок, яких налякати нелегко. Справді, хіба не вона виявила хоробрості, коли хлопці кинули у вікно класу, де сиділи дівчата, живу мишу?! Здійнявся вереск, подружки Дінчині скочили хто на стільці, а хто на стіл, тільки вона не розгубилася, спіймала наляканого звірка й віднесла в траву, за дім.

— Киць-киць-киць, — присіла Дінка біля кота, — ти звідки взявся, чорненький? —співучим голосом примовляла вона й гладила кота по спині. — Молочка хочеш, мій гарненький? Зараз, зараз... Куди б тобі налити? — І пішла шукати якогось посуду. Хлопчаки насупились. Май знизав плечима. Кім розсердився.

— Ну, гаразд, зараз вона, в мене побіжить. — сказав він і, подумавши, почав малювати на садовій стежині щось велике, жовте. — Зараз... Це тобі не киць-киць...

— Кіме, ти що робиш? А якщо він оживе? — Май злякано закліпав очима, стежачи за пензлем, який уже вивів хижу морду лева, кошлату гриву й швидко підбирався до хвоста. — Не треба, Кіме, не треба. — бурмотів Май, задкуючи від жахливого малюнка в кущі.

— Зараз ти в мене побіжиш. — не слухаючи приятеля, примовляв Кім і домалював китицю на кінці хвоста.

Намальований лев. — зовні він трохи скидався на розлютовану дворняжку. — спершу посмикав носом, наче хотів переконатись, що справді існує, а потім, чи то страхаючи когось, чи роздивляючись, куди це він потрапив, звівся на весь свій лев'ячий зріст.

Обидва хлопці миттю опинились на дереві.

Тим часом Дінка знайшла біля паркану якийсь черепок і хлюпнула в нього молока. Трохи постояла, з усмішкою спостерігаючи, як жадібно хлебче кіт, і вже хотіла йти до оселі. Та враз злякано округлила очі й випустила з рук бідон: стежиною саду назустріч їй ступав величезний патлатий лев, який чомусь скидався на величезного дворового пса.

Хлопчаки на дереві з жахом стежили за левом і за Дінкою. Кім лише тепер збагнув, що може трапитися нещастя. Май тремтів, судомно вчепившись за стовбур дерева.

— Ма-а-а! — завищала Дінка й прожогом кинулась хвіртки, лиш сандалі замелькали.

Лев від несподіванки зупинився: він уперше чув, як і верещить перелякане дівчисько. Потім грізно ревнув і ринув навздогін.

— Стій! Назад! — не витримав Кім.

А Май од страху тільки заплющив очі. Коли він знову розтулив повіки, то зрозумів, що лев прогавив момент. Дінка, кулею пролетівши садом, зникла за хвірткою, і зі лише ткнувся носом у неї.

Лев сердито рикнув, ударив хвостом об землю, а йот повернувся й повільно та поважно почвалав у глиб саду

Хлопцям на дереві стало ще незатишніше: звір прямував до них. Май хотів було видертися вище, але не міг поворухнутись.

— Не бійся. Маю, не бійся. — прошепотів Кім блідими губами й ще міцніше притиснувся до стовбура.

Лев підійшов до дерева і, не звертаючи уваги на хлопчаків, потерся об нього боком. З дерева, наче восени, і сипалося листя. Позіхнувши, показавши рожевий язик і здоровенні ікла, звір розлігся на траві.

Друзі глянули одне на одного: чи не спати вирішило оце страховисько? А воно так і було: лев поклав кудла голову на лапи і вдоволено замружився. Хлопцям згори його було добре видно: наче намальований, величезний хижий звір, хоч і схожий трохи на дворового пса.

— Не міг ти його меншим намалювати? — дорікнув другові Май. — І морду не таку страшну. А тепер що, так і будемо виснути?

Кіму теж уже добряче набридло сидіти на дереві: не мавпи ж вони зрештою. Але спробуй злізь! Та ще цей Май крутиться дзигною на гілці, так і дивись, щоб не звалився. Кім сердито глянув на друга.

— Що мені робити? — запхикав той. — Я, знаєш, скільки слив з'їв?

— А ти б не їв, тебе не примушували! — напустився на нього Кім.

Але як же все-таки вийти з цього дурного становища? Хотіли Дінку налякати, а попалися самі. Дінці добре — утекла, а вони...

Кім ніяк не міг знайти виходу.

А Дінка в цей час з вереском, наче куля, вилетівши з саду, щодуху неслася додому. Від переляку нічого не помічаючи навколо, вона з розгону налетіла на якогось чоловіка, що йшов назустріч їй уздовж паркану.

Чоловік був довгов'язий і сутулий, широкоплечий і довгорукий. Маленькі очі незнайомця ледь поблискували з-під навислих кошлатих брів. Іншим разом Дінка обійшла б стороною такого здоровила, але зараз, не тямлячи себе від страху. — адже той лев — не миша. — кинулась до перехожого і, притиснувшись до нього, закричала:

— Ой, дядьку, рятуйте!

— Ти що? — ревнув незнайомиць і спробував відштовхнути дівчинку.

Та вона ще міцніше притискалася до нього, і це геть розлютило його.

— Дядьку, там лев! — прокричала Дінка. — Справжній!..

— Що ти мелеш? Який лев, я тебе питаю? — прохрипів чолов'яга, ледве стримуючи лють.

— Дядечку, не гнівайтесь. — уже спокійніше заговорила Дінка. — Я несла молоко старому художникові, він ось тут живе, за парканом, тільки зайшла в сад, а там лев, великий, страшний...

— Лев, кажеш? — Колючі очі з-під кудлатих брів наче пронизали дівчинку наскрізь. — Лев... — проказав чоловік ще раз, ніби прикидаючи, що це таке і як ним скористатися для свого зиску.

Цей чоловік мав дивну рису: із кожної речі, з кожного випадку, вважав він, можна мати зиск. Все можна продати й купити. Недарма в колі своїх приятелів він славився як людина ділова і мав прізвисько Купи-Продам.

— Ану, топаймо. — сказав він і, схопивши Дійку за руку, широким кроком заспішив до хвіртки. "Якщо дівчисько не бреше. — думав Купи-Продам. — то, мабуть, лев утік із звіринця, який учора приїхав. Отже, можна його зловити й повернути туди. За хорошу винагороду, звичайно. Так, так, можна загребти немалі грошики". Рік тому, коли він викрав пухнасту болонку, клята тварина боляче вкусила його за палець. Але ж і зиск був! Коли він потім приніс собача до хазяйки, старенька, зрадівши, добре заплатила йому. А тут — лев!..

— Ого-го, які грошаги можна загребти! — сказав уголос Купи-Продам і пішов швидше.

— Які грошаги, дядечку? — зацікавилась Дінка і спробувала визволитися з чіпкої руки незнайомця. Але той ще міцніше стис її руку і лише біля хвіртки відпустив. Потім

підштовхнув дівчину вперед і наказав:

— Ану, показуй, де твій лев.

— Ой, дядьку, я боюся... — Дінка хотіла сховатися за широку спину Купи—Продама, але той штовхнув її у хвіртку й сам теж зайшов до саду.

— Ну, так де ж він? — спитав глузливо. — Чи не вигадала ти, дівчисько, того лева? Дивись у мене, рудоголова!

Купи-Продам показав припишклий Дінці величезний кулак.

А тим часом на дереві, під яким тихо спав лев, велась невесела розмова.

— Спочатку треба було клітку намалювати, а вже потім лева. — дорікав Май другові.

— Клітку! — як завжди насмішкливо заперечив Кім. — Клітку я й зараз можу намалювати.

— На дереві? Пальцем? — Май при нагоді теж міг по-глузувати.

— Поки ти злізеш та намалюєш, лев тебе... — Май не договорив: він побачив Дінку з якимось довгов'язим дядьком. — Кіме, дивись, допомога!..

Кім теж побачив їх і зрадів невимовно.

— Ми врятовані. Маю, — проказав він стиха, а потім голосно гукнув: — Дядьку, тут лев, але ви не бійтеся, він намальований, чуєте, дядьку!

Купи-Продам із Дінкою побачили хлопчаків, що сиділи на дереві. "Мабуть, від лева на дереві рятуються", — подумала Дінка. Лева за кущами вони не бачили.

— Дядьку, он бачите, у банках фарби? Вони чарівні. Візьміть пензля й просто на землі намалюйте клітку. — гукав Кім.

— Скоріше, дядьку, поки лев не прокинувся, — докинув і Май.

"Знов ці розбишаки щось, вигадують". — думала Дінка, озираючись на всі боки, бо таки боялася, чи не вискочить лев із кущів.

Купи-Продам теж дивився навкруги, сердито прикидав, чи не одурило його рудоголове дівчисько. Замість лева хлопчаки на дереві: чи не глузують вони з нього, розп'якуючи про якісь фарби? Ох і всипле він цій дівчині, якщо його обдурено. Але тут він помітив пензель, що валявся на садовій стежині. Це був чудовий пензель художника, вимазаний жовтою фарбою.

Купи-Продам провів пензлем по асфальту, щоб стерти фарбу. На асфальті лишився жовтий слід кілечком. І рантом... Купи-Продам протер очі: намальоване кілечко звелось і покотилось по стежині, бдивовані Дінка і Купи-Продам Perezirнулися і пішли слідом. Кільце докотилося до ящика, в якому стояли банки з фарбами, й, дзенькнувши, впало.

— Чудеса! — гмикнув Купи-Продам. Він щось зміркував, умочив пензель в одну з банок і намалював ще одне кілечко, цього разу червоне. Воно теж звелось і покотилося садом.

— Оце дає! — захоплено сказав Купи-Продам. — Яку цирку!

— Ми ж казали, що фарби чарівні! — загукав зраділо Кім.

— Намалюйте, дядьку, клітку біля лева, поки він спить. — попрохав Май.

Але Купи-Продам наче й не чув хлопців. Він підняв червоне кілечко, розглядаючи його. Кілечко як кілечко, годиться хіба що дітлахам для забави. Дітей у Купи-Продама не було, і він відкинув непотрібну річ геть. Кільце описало дугу в повітрі і влучило левові в ніс. Тієї ж миті по саду розітнулося лев'яче рикання. Ще і ще...

— Ой, дядьку, я ж вам казала! — злякалася Дінка.

— А ми що казали! — загукали з дерева хлопці.

Купи-Продам на мить розгубився, побачивши гривасту голову лева, що виткнулася з трави.

Дінка кинулася до рятівної хвіртки, але звір величезними стрибками випередив її й заступив дорогу.

— Дінко, сюди! До нас! Швидше! — Хлопці, сидячи на дереві, махали їй, кликали до себе. Ще сьогодні Дінка з погордою відмовилася з ними бавитись. А зараз, не задумуючись, ухопилася за дві руки і вмить опинилася на гілці.

А Купи-Продам, отямившись і усвідомивши небезпеку, перелякано позадкував, дивлячись на звіра, що наближався тепер до нього. Траплялися з ним усякі біди, але таке сталося вперше. Він гарячково напружував думку: що робити?

— Дядьку, скоріш малюйте клітку! — гукав Кім.

— Чарівні фарби! — додав Май. — Вони все можуть!

Мов потопаючий за соломинку, Купи-Продам вхопився за пензель, тремтячою рукою умочив його в чорну фарбу й заходився похапцем малювати перед собою ґрати. А лев усе підкрадався, ось він уже поряд. Купи-Продам бачив його хижі очі, ошцурену пащу. Зараз він кинеться на нього, ось він уже присів... Р-р-рав! Лев стрибнув, але, вдарившись об ґрати, що невідомо звідки тут узялися, спантеличено

сів і, лупаючи очима, втупився в них. Не довго думаючи, Купи-Продам намалював ґрати й довкола лева: страшний звір тепер був йому не страшний, він сидів у клітці.

Купи-Продам зареготав, потираючи руки.

— Отож-бо й є! — підморгнув він до лева, який кидався з кутка в куток і не міг зрозуміти, що сталося, чому ці холодні чорні палиці не пускають його на волю. — Не пощастило тобі, звірюго, — розп'якував Купи-Продам. — Хоч ти й цар звірів, а не пощастило. А мені, ти знаєш, пофартило: так буває раз у житті, та й то не кожному. Тепер я візьму за тебе чималі грошенята. Скільки захочу — стільки й запрошу. Хай спробують не дати!

— От бачите, дядьку, фарби й справді чарівні! — сказав Кім, спускаючись з дерева.

Та Купи-Продам зовсім уже забув про дітей.

— Це старий художник такі фарби винайшов. — розповідав йому Май. — Він усе життя працював над цим винаходом.

— Але треба скоріше поставити фарби на місце. — сказав Кім. — Бо скоро художник повернеться.

Дінка мовчала: вона ще не отямилась після переляку.

Але Купи-Продам думав щось своє. Удача сама йшла йому до рук, і він тепер її не випустить. Роздумував він недовго: його постійною мрією були гроші. Багато грошей!

Нарешті їх у нього буде стільки, скільки він захоче. Купи— Продам старанно почав виводити на асфальті малюнок паперової купюри. Та як він не старався, не міг згадати, що ще, крім цифри, там на ній зображено. Пам'ятав, що повинні бути якісь вензельки, знаки, слова... Але які? Він сердито розмазав малюнок. А чого довго мудрувати? Він же може намалювати все, що дає гроші. А з самими грішми й зв'язуватись небезпечно: ще посадять у в'язницю, як фальшивомонетника. А от килими, дорогий посуд, годинники, модні кожушки, хутро, жіночі прикраси...Хіба-ж це все не гроші? Купи-Продам не раз перепродавав їх, маючи на цьому неабиякий зиск.

"Тільки ці свідки мені тут ні до чого. — вирішив Купи— Продам, глянувши на дітей. — Треба прогнати їх геть".

— Ну от що, дрібнота, сідайте он на ту лаву за кущем і не заважайте мені, а я...я вам зараз цукерок намалюю, смачних-смачних... добре? — Прогнати дітей зовсім він не наважився, бо вони ще розкажуть комусь про диво-фарби. — А вже потім разом поставимо фарби на місце. Обов'язково поставимо...

Голос у дядька був улесливий, аж солодкий, і діти повірили йому. Вони всілися на гнутій садовій лаві, чекаючи обіцяних цукерок.

Але Купи-Продам і не думав малювати цукерки. Він усе прикидав, як би вигідніше скористатися з чудо-фарб. Може, спершу здати лева до звіринця й узяти винагороду? Треба тільки його якось туди спровадити.

А для чого чарівні фарби? Саме тут вони й знадобляться.

Купи-Продам швиденько взявся до діла: до всіх нижніх кутків клітки попри— мальовував колеса, а перед нею — троє коней в упряжці. Тепер можна було рушати, ці коняги хутко домчать його до звіринця: ач як рвуться, так і дивись — понесуть.

— Тпру-у-у, прудконогі! — притримав він коней. їх теж можна потім продати. Ох і грошви у нього збереться! А що, коли хтось поласиться на його багатства? Купи— Продам навіть похлинувся від такої думки. Так, так, якщо в нього буде багато грошей, то треба мати при собі й зброю. Не довго думаючи, просто на асфальті Купи-Продам намалював пістолет.

Він ще ніколи не малював, навіть не пробував, через те й гадки не мав, що зможе зобразити зброю, а виходить — уміє. Чи не хист проклінувся? Малюнки виходили око— вирні. "Ех, було б раніше зайнятися малюванням". — подумав Купи-Продам. Але думка ця промайнула — й зникла, розмірковувати не було часу.

Він підняв пістолета, дмухнув у ствол, клацнув запобіжником і, впевнившись, що пістолет справжній, поклав його до кишені. Але ж пістолети теж можна вигідно продати! У нього є дружки, які охоче куплять зброю. Він намалював ще кілька пістолетів і перейшов до автоматів.

На лаві за кущем у цей час Кім з Маєм розповідали Дінці про свої пригоди.

— Ех, ви! — докоряла їм Дінка. — Не могли намалювати щось цікавіше, а то — яблука, сливи. Ось я б...

— Ти б! — перервав її Кім. — Ти б, звичайно, намалювала стрічечки та бантики.

— Знаємо ми вас, дівчат. — хмикнув Май.

— Які ще бантики? — образилась Дінка. — Аніякісінької у вас фантазії. Я б таке зобразила, таке!..

— Якщо не бантики, то цукерки. — дражнивсь Кім. — "Ану, забери!" чи "Пташине молоко"...

Дінчине обличчя стало якимось просвітленим, радісним, веснянки на ньому аж запалахкотіли.

— Я намалювала б... — мовила вона. — Я скликала б у цей сад друзів.

— Нас? — зрадів Кім. — Мене й Мая?

— Чи з табору "Дружба"? — дошкуляв Май.

— І вас, і з усього світу. Намалювала б чорних негреньят, жовтолицих дітей Японії, білоголових, як Май, фіннів...

Май пригладив своє біляве волосся.

— ...кучерявих та смаглявих, як Кім, іспанців, — продовжувала Дінка. — На мексиканських дітях були б отакенні капелюхи. — вона зобразила двома руками широчезне коло навкруг голови.

— Сомбреро. — підказав Кім.

— Еге ж, сомбреро, а шотландські хлопчики були б у картатих спідничках.

Сміхотливий Май пирснув:

— Хлопчики, а в спідничках...

— Тихше, Маю, — зупинив його Кім: Дінчина витівка йому подобалась. Обличчя у хлопця стало серйозним, він дивився кудись угору, поверх дерев — мріяв.

— Уявляєте, яке свято можна влаштувати? — закінчила Дінка. — Отоді й яблука згодяться, й цукерки.

— До речі,—згадав Май,—щось не поспішають нас пригощати цукерками.

— Може, нагадаємо? — запропонував Кім.

Дійка виглянула з-за куща, але в ту ж мить злякано відсахнулася :

— Ой, хлопці, дивіться!

Всі глянули на Купи-Продама. А той, забувши про все на світі, малював на асфальті. За його спиною купами лежали різні речі: розкішні ліжка, вкриті багатими килимами, барвисті дорогі сервізи, що сяяли золотом, розшиті кольоровими нитками модні кожушки, каблучки, сережки намиста, годинники. Недарма він з ранку до вечора вештався під магазинами, виловлюючи охочих купити річ якої ні в кого більше не буде.

Садових стежок уже зовсім не було видно під купами речей, а Купи-Продам метушився, вишукуючи місце для нових малюнків. Сам він уже був у новому костюмі, в капелюсі і в темних окулярах.

— Слухайте. — сказав стурбовано Кім. — мені це не подобається. Цей тип скоро весь сад перетворить на торговельну базу.

— Вже перетворив. — насупився Май.

— До, того ж він уже озброївся, а ми сидимо й цукерок ждемо. — глузливо докинула Дінка.

Тим часом малювати вже було ніде: як не крутився Купи-Продам, а не знайшлося

жодного клаптика вільного асфальту.

— Треба повантажити все на таратайку. — буркнув він і, прочинивши дверцята, почав кидати туди речі. Лев спершу зарикав, потім позадкував у куток і тільки здригався, коли до його лап летіли незрозумілі для нього речі.

Купи-Продам так захопився, що не помітив, як до клітки крізь ґрати просунулась тонка дитяча рука і вхопила один з пістолетів. Це Кім потягнув до себе зброю.

— Це що! — закричав Купи-Продам і кинувся до хлопця. — Поклади на місце! — Але тут же помітив, як з іншого боку дівчинка, яка привела його в сад, теж цупить поміж пруття пістолет. — Не чіпай! Уб'ю! — не тямлячи себе від люті, зарепетував Купи-Продам і помчав до Дінки. — Не смійте! Моє! Моє! — бігав він за дітлахами навколо клітки.

А в цей час Май схопив банку з чорною фарбою й хотів було вилити її на землю, але схаменувся. Хто його знає, чим стане розлита фарба: а що, як перетвориться на зміїв? Ні, треба щось таке намалювати на асфальті, щоб витрати ти всю фарбу. Але, як на зло, на думку нічого не спадало. Спробувати, як Кім, зобразити чорного кота? Ну що ж, спробуємо... Май не вмів малювати так добре, як Кім, і його перший кіт вийшов не дуже гарним. Однак це був справжнісінький чорний кіт. Він підняв трубою хвоста й ласкаво потерся об Маєву ногу.

— Та йди ти! — відштовхнув Май новоявленого звіра. — Мені місце потрібне, розумієш? Місце, щоб вималювати хоча б чорну фарбу. А ти йди собі, йди...

Кіт чи то образився, чи то збагнув, чого від нього хочуть, але й справді, перескочивши через купу речей, помчав у глиб саду.

Від хвилювання й поспіху коти у Мая виходили то кривобокі, то з короткими, мовби обрубаними, хвостами. Одна радість, що були вони слухняними й відразу розбігалися по саду.

Бабуся, яка дибала вздовж паркану, поспішаючи на базар, злякано зупинилась: зі щілин паркану витріщались на неї чорні коти.

А час спливав. Май щохвильки заглядав до банки, чорна фарба ще блищала на денці. Швидше, швидше всю вимазати, щоб нічого не лишилося для цієї страшної рідини, яка малює зброю. Май домальовував останнього кота, але фарба все одно не кінчалась, ще б два-три мазки. Тоді Май, не довго думаючи, прималював останньому котові другого хвоста. Все! Банка порожня!

Бабуся ж, яка поспішала на базар, раптом помітила ш одного чорного кота, не простого, а з двома чорними хвостами.

— Згинь, нечиста сило! — проговорила вона й спинилася, тричі сплюнувши через ліве плече. Постояла, подумал і, скрушно махнувши рукою, повернула назад.

Купи-Продам ухоркався, ганяючись за дітлахами. Йом все-таки вдалося схопити Дійку, і він уже заніс над неї здоровенного кулака, як раптом пролунав радісний голос Мая:

— Все! Немає більше чорної фарби!

— Ну, стривайте! — заревів Купи-Продам хрипко. — В: ще не знаєте, на що

здатний Купи-Продам! — Він відштовхнув Дійку, вихопив у Мая пензель та банку з червоною фарбою. — Зараз ви знатимете, на що я здатен! Я вам такий фейерверк влаштую!

Кинувшись до будинку старого художника, він прості на стіні почав виводити язики полум'я.

— Все спалю! Все!

Дітлахи розгубились від несподіванки. Зараз ці червої язики перетворюються на вогонь і заходяться лизати сухі дошки. Поки повернеться старий художник, його оселі згорить.

— Маю! Дійко! Води! — закричав Кім.

Вони кинулись шукати воду, але, як на зло, не могли второпати, де та вода, куди подівалися відра. Діти метушилися, заважаючи один одному. А малюнки на стіні вже почали оживати. Ось багряно спалахнув перший, чорник хвіст диму піднявся до неба. Купи-Продам, злорадно регочучи, малював ще й ще. Вже всі стіни старого будинку вкрилися цими зловісними малюнками. Ось зараз усі вони спалахнуть, ось зараз...

Кімові дуже хотілося закричати: "Рятуйте!", та і Май з Дійкою були близькі до цього, але раптом навстіж розчинилася хвіртка, і крізь неї, наче горох, посипались дівчатка й хлопці. Різні-різні. Біляві й засмаглі, жовтолиці й чорняві. На одних були величезні, як колеса, сомбреро, на інших берети, дехто був у картатих спідничках, а деякі у довгополих кімоно.

Вони з'явилися так несподівано, що Май від подиву розкрив рота, Дійка закліпала очима, а Кім розгублено спитав її:

— Коли це ти їх намальовала?..

— Ні. — радісно стріпнула Дійка косичками. — вони не намальовані...

Так, це були справжні, не намальовані хлопчики та дівчатка з міжнародного табору "Дружба". Як тільки побачили вони чорний дим над садом, відразу кинулись бігти на допомогу. Кожен з них добре знав, що таке пожежа і як це страшно, коли палає житло.

Кучерявий Санчо зірвав шланг зі стіни біля ганку. Він чув від свого діда про ті часи, коли його батьківщина Іспанія, борючись із фашизмом, палала у вогні. І білява Магда, допомагаючи Санчо приладнати шланг до колонки, з якої старий художник поливав свій сад, згадала розповідь мами. Це її матусю, коли вона була маленькою, врятував з вогню солдат, у якого на кашкеті горіла червона зірка. І ці дві дівчинки в довгополих і ошатних кімоно, які разом із Кімом взялися качати воду, вони теж знали з розповідей дорослих, як згоріло дотла їхнє рідне місто Нагасакі, коли впала на нього атомна бомба. Їх тоді й на світі не було, але вони про це ніколи не забувають.

Хлопець у широчезному сомбреро, зірвавши його з голови, почав збивати полум'я, що вже зайнялося на стіні. Дехто пригорщами кидав землю в огонь, дехто хлюпав водою з відра. Купи-Продам відштовхував дітей, лаявся, але тугий струмінь води уже вдарився в стінку, змиваючи небезпечні малюнки. Вогонь зашипів, задимів

і почав гаснути.

Купи-Продам, вивергаючи прокльони, відмахуючись і закриваючись від струменя

води, позадкував. Його модний костюм раптом десь зник, пропав капелюх і темні окуляри. Купи-Продам зостався в самих трусах.

— Давай, Кіме! Вимивай геть цього палія! — зраділи Май з Дійкою. І всі діти на різних мовах підтримали їх.

Кім послухався і вдарив по купях речей. Купи-Продам стрімголов кинувся до коней, скочив на воза, але тут догнав його струмінь води. Тоді він схопив пістолета й, націлюючись на дітей, вищирився по-звірячому:

— Не підходь! Уб'ю! — і смикнув віжки.

Та коні, клітка з левом і купою речей під потоком води раптом почали танути просто на очах. Немовби їх враз водою змило. Змило і фарби у банках.

Діти вражено ахнули. Довготелесий Купи-Продам, втративши під собою опору, простягнувся на доріжці. Мокрий, жалюгідний, він підвівся, розлючено вилаявся і, як був у трусах, помчав геть. Услід йому лунали свист і сміх дітей.

У цей час засурмив горн, що скликав дітей табору "Дружба". Вони заквапилися і, вигукуючи щось на ходу, посміхаючись і помахуючи руками Кіму, Дінці та Маю, помчали до табору. І хоч вигукували вони різними мовами. Кім, Май та Дійка все розуміли: вони знали, що їхні нові друзі прощалися з ними до нової зустрічі.

— Ви що тут робите, молоді люди? — почувся зненацька старечий голос. Діти розгубилися: перед ними стояв художник, про якого вони зовсім забули. — Ви що робите у моєму саду, хотів би я знати? — повторив він, суплячись і переводячи погляд з одного на другого.

Діти мовчали. Але він побачив каяття на їхніх обличчях, порожні банки від фарб, різнобарвні плями на одязі дітей і на стінах будинку і без слів зрозумів, що відбулося тут, поки він ходив давати другові телеграму.

— Пробачте, — пробурмотів Кім, — ми не хотіли... ми тільки спробували...

— І більше не будемо. — додала Дінка.

— Спробували!.. — докірливо похитав головою художник, але очі старого подобрішали, на втомленому обличчі з'явилася посмішка. Діти зрозуміли, що він простив їх, і, оточивши художника, заходилися розповідати про все, що коїлося тут без нього.

— А цей страшний, небезпечний чоловік пішов, — закінчила Дінка.

— Стривайте, стривайте, — згадав художник. — Коли я повертався, то бачив, як затримали одного чоловіка. Він був довгов'язий, сутулий і... роздягнений...

— Це він. — зраділа Дінка.

— Очі такі злі та недобрі!

— Купи-Продам! — разом вигукнули Кім та Май.

— Чолов'яга був мокрий, брудний і так лаявся, що його змушені були арештувати.

— Це добре, хай розберуться, що то за людина, — полегшено зітхнула Дінка.

— Розберуться, дитинко, обов'язково розберуться, — заспокоїв дівчинку старий художник і погладив її золотаві кіски.

— А скажіть, — насмілювався запитати Май, — ваші фарби назавжди оживають?

— Ні, — похитав головою художник, — вони оживають ненадовго, і їх, як бачите, можна змити водою. Потрібно ще багато працювати...

І тоді навперебій заговорили діти:

— Ми вам допоможемо...

— Ви навчите нас, що треба робити. І діти з табору "Дружба" допоможуть.

— Ми вигадасмо такі фарби, від яких оживатимуть малюнки назавжди.

— Ще б пак! Холодно на Півночі — намалюй сонечко, й воно зігріє. Жарко в Африці — намалюй дощик, і він освіжить.

— Тоді й голодувати не доведеться нікому. Можна намалювати яку завгодно їжу: хочеш — яблуко, а хочеш — морозиво.

— Але нехай оживають лише ті малюнки, що несуть людям добро.

Художник пригорнув до себе дітей.

— Якби ж то все було так просто. — сказав він і всміхнувся. — Усе життя працював я над своїм винаходом, але одного життя, виходить, мало. То тільки в казці буває скатертина — самобранка: тільки захотів якихось ласощів, а вони вже й з'явилися. В житті інакше: найбільша чарівна сила — то наша праця.

— Так ми ж не ледарі! — вигукнув Кім невдоволено.

— Атож. — додала й Дінка. — Ми роботи не боїмось.

— А чого її боятися? — підтримав їх Май, а потім з надією глянув на художника:

— А тільки добре було б мати чарівні фарби!

Старий задумався, а потім рішуче сказав:

— Я певен, діти, що життя художника — то його картини. Треба так писати їх, щоб вони приносили людям щастя, радість, надихали серця людей. Отоді вони житимуть вічно! Руки художника роблять фарби чарівними.

...День закінчувався. У таборі "Дружба" пролунав вечірній горн. Сонце ховалось за старі яблуні в саду. А троє друзів, озброївшись відрами та щітками, старанно змивали рештки фарби на стінах будинку та на асфальті в саду старого художника.